

РЕФОРМУВАННЯ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Зауважено, що одним із найбільш важливих завдань на шляху України до Європейського Співтовариства є проведення відповідних реформ у тих сферах суспільного життя, які стосуються забезпечення дотримання та гарантування прав людини.

Безумовно, одним із таких завдань є реформа правоохоронної та судової систем, зокрема прокуратури та органів внутрішніх справ.

Зазначено, що реформування органів прокуратури, яке здійснюється з урахуванням європейських стандартів, зміна формату правоохоронних органів мають стати основою нової сучасної держави, де європейські цінності є пріоритетними в суспільстві.

Ключові слова: правоохоронні органи, прокуратура, поліція, реформування, правопорушення, внутрішній імператив.

Постановка проблеми. Завдання реформування – підвищення довіри людей до прокуратури загалом, забезпечення її ефективної діяльності відповідно до європейських стандартів.

Одним із найбільш важливих завдань реформування органів внутрішніх справ України є встановлення та підтримка стосунків правоохоронного органу з населенням на принципах довіри й порозуміння, оскільки на сучасному етапі становлення структури діяльності органів внутрішніх справ України спостерігається недостатня взаємодія міліції з населенням і низка проблем, пов'язаних із цим.

Стан дослідження. Стан опрацювання змісту юридичної діяльності відображено у дисертаціях, монографіях, наукових статтях. Ці дослідження ґрунтуються на таких навчальних дисциплінах, як юридична деонтологія, професійна етика та культура юриста, судові та правоохоронні органи та ін., засновниками яких в Україні є: В. Г. Сокурєнко, В. М. Горшенєв, О. Ф. Скакун, С. С. Сливка, С. Д. Гусарєв та інші. Значну наукову увагу діяльності юриста присвячували М. І. Козюбра, П. М. Рабінович, В. М. Селіванов, Н. А. Гуралєнко, В. М. Парасюк та ін.

Мета статті – дослідити проблеми, які виникають у реформуванні правоохоронних органів, і перспективи розвитку правоохоронної системи.

Виклад основних положень. Історично становленню будь-якої демократичної та правової держави передують кардинальні трансформації правового життя, що є наслідком впливу процесів глобалізації культур і цивілізацій, а також прагнення до індивідуалізації суспільних відносин. Ефективність соціально-економічних і політично-правових змін стимулює пошук правом нових важливих аргументів для забезпечення його дієвості [2, с. 7].

Завершується перший етап реформування прокуратури, що полягав у переформатуванні організації та діяльності місцевих прокуратур. Замість 639 районних, міських і міжрайонних прокуратур буде створено 178 місцевих.

Із 15 грудня 2015 року, відповідно до перехідних положень Закону України «Про прокуратуру», такі розпочнуть свою роботу. Їх керівників, перших заступників і заступників обирають на відкритому чотирирівневому конкурсі, за результатами якого має бути заповнено близько сімсот прокурорських вакансій.

Для участі у конкурсі документи подавалися охочими до п'яти регіональних центрів збору документів, зокрема у Львові.

Поряд із громадянами, які виявили бажання взяти участь у конкурсі, але до цього часу в органах прокуратури не працювали, в межах реформування прокуратури, прийнято рішення провести тестування всіх діючих працівників прокуратур місцевого рівня на професійні та загальні знання. В результаті реорганізації в місцевих прокуратурах залишаться лише ті, хто виявить найвищі результати.

Проходження тестування на знання законодавчої бази, а також установлення рівня загальних знань здійснювалося під наглядом громадськості, міжнародних спостерігачів, його трансляція тривала у мережі Інтернет.

Відкритість і прозорість пройдених тестувань не викликали ні в кого сумніву. У тестуванні взяла участь більше 10 тисяч учасників, кожен із яких мав і має можливість переглянути свої результати в онлайн-режимі та у випадку незгоди з ними наділений правом на оскарження.

За наслідками проведення тестувань надійшло 244 скарги з різних причин, із яких 196 задоволено.

Проведення двох етапів зазначеного конкурсу засвідчило високі показники знань претендентів на посади керівників місцевих прокуратур та їхніх заступників.

Водночас ці показники спостерігаються в усіх регіонах держави. Зазначене вселяє надію на те, що реформована прокуратура формуватиметься з професійних і достойних працівників.

У юридичному процесі найбільшу цінність мають моральні, етичні та духовні норми. Юридично-процесуальні норми утворює держава у формі правил поведінки учасників процесу, в яких установлюються їхні права, обов'язки, умови виникнення і реалізації правовідносин за провадження юридичних справ, а також особливості відповідальності цих осіб [1, с. 6].

Із прийняттям 2 липня 2015 року Верховною Радою Закону України «Про Національну поліцію» в державі запрацювала нова правоохоронна структура – патрульна поліція.

Незважаючи на певні недоліки закону щодо дотримання прав людини, загалом закон сповнений рішучості дотримання таких прав національною поліцією, впроваджує фундаментальні європейські цінності верховенства права, гуманізму та лібералізму.

Від нової силової структури очікують ефективних дій. Поліцейські патрулюють визначені території, забезпечують охорону громадського порядку. До обов'язків поліцейських уходить надання інформації пішоходам і водіям транспортних засобів, перевірка і фіксація будь-яких порушень законодавства, накладення штрафних санкцій та багато іншого.

Незважаючи на декларування значних успіхів новоствореної поліції, в їхній діяльності наявні й проблеми.

Окрім аспекти формування професійної правової свідомості працівників органів внутрішніх справ вивчав В. Темченко [3, с. 188]. Він визначає, що становлення професійної правової свідомості працівників правоохоронних органів здійснюється за допомогою об'єктивних (економічний, політичний устрій, правова система суспільства і таке інше) і суб'єктивних (правове виховання, освіта) факторів. На його думку, ці чинники є елементами формування професійної правосвідомості. Водночас обидва компоненти взаємодіють, взаємозумовлені, взаємопов'язані.

Неабияким кроком уперед слід уважати введення в Законі України «Про Національну поліцію» норм, що гарантують дотримання прав людини та визначають основоположні принципи діяльності Національної поліції в цьому напрямі.

Попри це, з прийняттям такої новели щодо діяльності Національної поліції необхідно звернути увагу на проблему дотримання в ній фундаментальних прав Європейської конвенції з захисту прав людини та основоположних свобод – на повагу до приватного та сімейного життя (ст. 8 ЄКПЛ). Зокрема, здійснення патрульною поліцією фотографування чи відеозйомки громадян із тих чи інших мотивів, що пов'язані з діяльністю поліції.

Водночас така зйомка здійснюється не лише осіб, які об'єктивно вчинили правопорушення, а й тих, у кого лише перевіряли документи з тих чи інших мотивів, або хто перебував у безпорадному стані в громадських місцях і працівники поліції надавали допомогу.

Ще однією проблемою в діяльності поліції є застосування її представниками спеціальних засобів – кайданок. Як засвідчує статистика, такі набули широкого застосовуються патрульними поліцейськими. Однак ні в Законі України «Про Національну поліцію», ні в чинних Правилах застосування спеціальних засобів при охороні порядку, затверджених ще постановою Ради Міністрів УРСР № 49 від 27 лютого 1991 року, не передбачено порядку та механізму застосування кайданок. У вказаних нормативних актах лише визначено обов'язки працівників правоохоронного органу у застосуванні кайданок періодично (не рідше як через 2 години) перевіряти стан фіксації замків, а також заборону застосовувати кайданки більше ніж 2 години безперервного використання або без послаблення їх тиску.

За таких обставин працівники правоохоронних органів, застосовуючи кайданки, на власний розсуд обирають спосіб їх одягання на руки затриманого.

Викликає занепокоєння низький рівень знань, а також відсутність досвіду в окремих працівників патрульної поліції. Як доводить практика, останні допускають численні помилки в документуванні фактів правопорушень, а саме – під час складання адміністративних протоколів, зокрема про дорожньо-транспортні пригоди.

Численні процесуальні помилки в протоколах, складених новою патрульною поліцією, призводять до того, що суди в подальшому не ухвалюють рішень про притягнення порушників до відповідальності, а потерпілі позбавляються можливості на відшкодування заподіяної шкоди.

Також набуває негативної практики прибуття на місце пригоди великої кількості патрульних поліцейських, які в більшості здійснюють охорону громадського порядку на місці події, а фіксують правопорушення одиниці. Останні намагаються швидко урегулювати ситуацію, пов'язану з викликом, в окремих випадках не вникаючи в суть та обставини цієї події, неналежно документують указані факти, що, своєю чергою, спричиняє оскарження громадянами їхніх дій та за наявності підстав, в окремих випадках навіть унесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань.

Внутрішній імператив службового обов'язку є проявом свободи розумної волі, передбачає юридичні наслідки професійної діяльності

та є стабільно виробленою позицією юриста. Він часто збігається з потребою суспільства, оскільки тісно пов'язаний із милосердям і сумлінням.

Увесь процес формування внутрішнього імперативу здійснюється під час активної соціальної діяльності, а тому, звичайно, є елементом загальної культури особи, людських відносин або соціокультури.

Висновки. Професіоналізм представників юридичної сфери та державних службовців найбільш повно можна оцінити за якістю та рівнем виконання посадових обов'язків, що на них покладено державою. Особи, здійснюючи обов'язки представників влади та впливаючи на долі інших людей, повинні володіти підвищеним почуттям обов'язку, мати розвинуті почуття відповідальності за власні рішення та діяльність.

Без високого почуття відповідальності за доручену справу, без належного усвідомлення обов'язку юристи не можуть сподіватися на ефективність своєї діяльності.

Людина онтологічно призначена творити «другу» природу, тобто творче перетворення світу. Але таке перетворення стосується вирішення долі правопорушника, зміни місця людини у Всесвіті, переорієнтації виконання земних обов'язків та ін.

Це зміни, які в майбутньому призводять до нових перетворень у діяльності правопорушників, які би відповідали принципу онтологічності. Відтак виникають онтологічні вимоги до особи юриста: ґрунтовна професійна підготовка, високі духовно-моральні якості, природне вміння користуватися владними повноваженнями, постійне підвищення рівня природно-правової соціалізації.

---

1. Москалькова Т. Н. Этика уголовно-процессуального доказывания (стадия предварительного расследования) / Т. Н. Москалькова. – М.: Спарк, 1996. – 125 с.

2. Самигуллин В. К. Право и неправо / В. К. Самигуллин // Государство и право. – 2002. – № 3. – С. 5–8.

3. Темченко В. І. Формування професійної правосвідомості співробітників міліції (проблеми теорії і практики) / В. І. Темченко. – К.: Авангард, 2001. – 188 с.

Брэздэнь В. Реформирование правоохранительных органов: проблемы и перспективы развития

Отмечено, что одним из наиболее важных заданий на пути Украины к европейскому содружеству есть проведение соответствующих реформ

в тех сферах общественной жизни, которые касаются обеспечения соблюдения и гарантирования прав человека. Безусловно, одним из таких заданий является реформа правоохранительной и судебной систем, в частности реформа прокуратуры.

Указано, что реформирование органов прокуратуры, которое осуществляется с учетом европейских стандартов, изменение формата правоохранительных органов должны стать основой нового современного государства, где европейские ценности являются приоритетными в обществе.

Ключевые слова: правоохранительные органы, прокуратура, полиция, реформирование, правонарушение, внутренний императив.

Brezden' V. I. Law enforcement reform: problems and prospects

One of the most important tasks in the way of Ukraine into the European community is to fulfill certain reforms in those areas of public life that relate to maintenance and guarantee of human rights. The reform of law enforcement and the judicial system is sure to be one of these tasks.

Despite the declaration of considerable success of the newly established Police, there exist some problems in their activities.

A major step forward is considered to be an amendment to the Law of Ukraine «On the National Police» the norms ensuring human rights and determining the fundamental principles of the National Police in this area.

However, the adoption of such provisions on the activities of the National Police needs to draw attention to the problem of compliance of one of the fundamental rights of the European Convention on human rights and fundamental freedoms as the right to respect for private and family life (Article 8 ECHR), in particular, the implementation by patrol police the functions of photographing or video recording of citizens for various reasons related to policing.

Thus, such actions of survey is carried out not only with persons who have committed offenses objectively, but also in the case of checking their documents for certain motives or who were helpless in public places and needed police assistance.

The law enforcement agencies reform should be carried out according to the European standards. Modification of the law enforcement aspect is be the basis of the new modern state where European values are a priority in the community.

Consequently, some ontological features are required from an individual lawyer: thorough training, high spiritual and moral qualities, natural ability to use discretionary powers, constant improvement of natural and legal socialization.

Key words: law enforcement, Prosecutor's Office, police, reform, offence, domestic imperative.

Стаття надійшла 9 листопада 2015 р.